

23. Фатула Р. Кандидат у президенти відвідав «Товариство угорської культури Закарпаття». *Карпатський об'єктив*. Дата оновлення: 07.03.2019. URL: <http://politika.ko.net.ua/?p=8302> (дата звернення: 24.04.2019).

24. Через Порошенка мітинг угорців на площі Петефі в Ужгороді переносять. *Depo.ua*. Дата оновлення: 14.03.2019. URL: <https://zak.depo.ua/ukr/prikarpatе/cherez-poroshenka-miting-ugortsiv-na-ploshchi-petefi-v-uzhgorodi-perenosyat-20190314930773> (дата звернення: 24.04.2019).

25. Olekszandr Vilkul találkozott Brenzovics Lászlóval. *Kárpátalja*. 2019. Március 21. O. 12.

УДК 323:328

Кобець Ю.В.

*кандидат політичних наук,
викладач кафедри політичних інститутів та процесів
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»*

Косьмій В.Р.

*магістрант I курсу спеціальності «Політологія»
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»*

ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ТА СТРУКТУРУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ОПОЗИЦІЇ В УКРАЇНІ

Становлення опозиційного процесу в Україні відповідало тим трансформаційним перетворенням, які розпочалися на початку 90-х рр. Протягом довгого часу серед науковців і політичних практиків точиться дискусія навколо того, чи існує опозиція в Україні, хто до неї входить і яку мету перед собою ставлять опозиціонери в своїй діяльності.

Представникам опозиції належить пріоритет у відстоюванні концепції

демократичного суспільства, ідеологічного, культурного, політичного й релігійного плюралізму. Однак існує застереження щодо застосування самого терміна «опозиція» в політичній практиці, який підмінявся іншими поняттями, наприклад, «рух опору», «інакомислення», «незгодні». Дійсно, у багатьох пострадянських державах досить часто використовуються такі поняття, як «напівопозиція», «тимчасова опозиція», «ситуативна опозиція», які вживаються здебільшого стосовно будь-якої незгоди, спричиненої діями вищих органів державної влади. Таким чином, ми можемо стверджувати, що така опозиційна діяльність була тільки формою протесту, а для отримання статусу політичного інституту потрібні демократичні передумови. Становлення політичної опозиції в Україні відбувалося в контексті демократичних трансформаційних процесів, без сумніву, значною є її роль у поваленні радянського режиму та формуванні представницьких інститутів. Але разом з тим сам факт появи в країні політичної опозиції ще нічого не говорить ні про її реальний вплив на політичні процеси, ні про ступінь підтримки населенням запропонованих нею альтернатив.

Перший етап становлення політичної опозиції виокремлюємо з кінця 80-х рр., коли ще в Радянській Україні було створено Народний рух за перебудову (8.09.1989). Можна вважати цей етап своєрідною «романтичною» фазою в діяльності української опозиції, основою для якої послуговували спроби втілення на практиці політичного плюралізму.

Другий етап починається з формування і відновлення діяльності лівих сил. У 1991 р. після «діяльності» ДКНС Комуністичну партію України було заборонено, що стало своєрідним трампліном для Соціалістичної партії України та О.Мороза. У парламенті, який функціонував до незалежності України, він очолював так звану більшість – консервативну «групу 239», що протистояла Народній Раді у складі 130 осіб.

Третій етап становлення опозиції в Україні пов'язаний з президентством Л.Кучми, який тривалий час вказував, що єдиною опозицією для нього є комуністи. Обсяг конституційних повноважень Л.Кучми, масштаби його

неформального впливу стали безпрецедентними для сучасної Європи. Однак саме м'який авторитаризм згаданого періоду залишив простір для розвитку опозиційного руху, криза системи послабила позиції прямих спадкоємців, що спричинило появу реальної альтернативності.

До парламентських виборів 2002 р. в Україні лише склалися передумови для інституційного оформлення опозиції. Основною причиною такого явища вважаємо фактор виборчої системи: вибори до Верховної Ради за змішаною пропорційно-мажоритарною системою не давали змоги структурувати фракції парламенту за чіткими ідеологічними чи партійними критеріями. В ролі постійних опонентів виступали ліві (Комуністична і Соціалістична партії) або праві (РУХ, ХДП, УРП, «Собор»).

Зі зміною влади в 2004 р. почала формуватися нова опозиція, яка складалася з людей, які звикли бути при владі. Потенціал для впливу у них ґрунтується на підтримці в низці регіонів (Партія регіонів), в опозиції також опинилася СДПУ (о). До структури опозиції на той момент ввійшла також Комуністична партія України, яка дотримувалася принципу «проти всіх, хто при владі». Внаслідок ротації політичних сил при владі ті, хто тривалий час володіли нею, змушені були поступитися опозиції, призвичаюватися до того, що їх відсторонили від державних справ і самих почали називати опозицією.

Восени 2005 р. в українському парламенті склалася нова конфігурація опозиції, до якої умовно ввійшли КПУ, БЮТ, ПРП, СДПУ (о), Партія регіонів. Об'єднуючим чинником для такої опозиції стало призначення на пост Прем'єр-міністра Ю. Єханурова і формування уряду.

Опозиція сьогодні може мобілізувати протестний рух тих верств населення, інтереси яких не представлені в парламенті, в такому випадку опозиція може бути чіткою, і їй не треба формуватися, оскільки вона розуміє основні очікування та інтереси суспільства. Особливістю діяльності опозиції на даному етапі можна назвати прагнення до прийняття закону про опозиційну діяльність або внесення змін до чинного Регламенту Верховної Ради, що, безумовно, означатиме факт інституціоналізації політичної

опозиції в Україні.

Існує така думка, що інституціоналізація і легітимація політичної опозиції в Україні зможе прискорити перехід до нової філософії державного управління. Головним інституційним елементом опозиційних структур виступають партії, які набувають статусу опозиційних чи правлячих у ході змагання за владу через вибори. Опозиційні партії в Україні є органічною складовою багатопартійної системи, а тому відображають усі ті негативні риси, що її характеризують, – дрібнопартійність, відсутність тісного зв'язку партій з виборцями та механізмів відповідальності перед ними, створення партій клановими структурами та інші.

Отже, якщо ми не можемо сказати, що українська опозиція набула ознак системності, то все ж деякі позитивні зрушення та особливості української опозиції можемо назвати. Перш за все – це те, що українська опозиція має на собі слід тоталітарного минулого, зародження опозиційності почалося з руху дисидентів. По-друге, в Україні існує діалектичний зв'язок опозиції та влади, дуже часто ті, що були при владі, опинялися в опозиції і навпаки (своєрідна циркуляція). По-третє, політична опозиція дуже часто структурується за орієнтацією на Захід (ЄС, США) чи на Схід (Росія).

УДК 323.383

Мадрига Т. Б.

*кандидат політичних наук,
доцент кафедри політичних
інститутів та процесів
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»*

ОСОБЛИВОСТІ ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ 2019 РОКУ В УКРАЇНІ

Періодична виборність і змінюваність глави держави та органів